

פ ר ו ט ו ק ו ל
ישיבה לג/שלג של הממשלה
יום ג', ט' באדר ב' תשל"ג - 13.3.73
(בשעה 9.00)

נכחו השרים: ג. מאיר - יו"ר, י. אלון, י. בורג, ח. גבתי, י. גלילי, מ. דיין, ש. הלל, ז. ורהפטיג, מ. חזני, פ. ספיר, ש. פרס, מ. קול, ו. שם-טוב, י.ש. שפירא, ז. שרף

נעדרו השרים: א. אבן (בחו"ל), י. אלמוגי (בחו"ל), ח. בר-לב (באבל), נ. פלד (בחו"ל)

מ. ארנון	- מזכיר הממשלה
סא"ל א. בראון	- לשכת שד הבטחון
מ. גזית	- המנהל הכללי, משרד החוץ
ש. דיניץ	- המנהל הכללי, משרד ראש הממשלה
תא"ל י. ליאור	- מזכיר צבאי לראש הממשלה
א. קדרון	- משרד החוץ

סדר היום: 561. ביקור ראש הממשלה בארצות-הברית

561. ביקור ראש הממשלה בארצות-הבריתראש הממשלה ג. מאיר:

ראיתי כמטרות הנסיעה שלי הפעם, לנסות לבדוק אם חל שינוי בעמדתה של ארה"ב, בעיקר לאור ההכרזות שזהו חודש המזרח התיכון מטעם אנשי הממשל האמריקאי, וגם מתוך הנחה, שלאחר ענין ויטנאם - ישנם אמנם קשיים, ובודאי עוד יהיו קשיים בנושא זה, אך בכל זאת אין שם מלחמה יותר - וודאי יתפנו גם לאיזורנו.

המטרה השניה לנסיעתי היתה בירור דברים ממשיים, ענין אספקת המוטוסים לאחר סוף 1973. עד סוף שנה זו, וכן לגבי סקיהוקים למספר חודשים בשנת 1974, כבר נחתמו התוזים. ישנו חוזה, והמוטוסים מגיעים בסדר, אך הראגה היא למה שיהיה ב-1974/75, והיות ומרגע שקיימת ההחלטה ועד לביצוע ההזמנה בבית החרושת, עוברים 18 חודשים ויותר, ביקש משרד הבטחון - ובצדק - כי ניכנס למו"מ יותר מוקדם. המו"מ התחיל לפני זמן מה, והיה צורך לברר אם יש אפשרות להגיע לידי סידור, גם בענין רשיונות היצור לחלקים אשר נחוצים לנו ליצור עצמי. גם על כך התנהל מו"מ עוד לפני בואי, אך הוא לא סוכם.

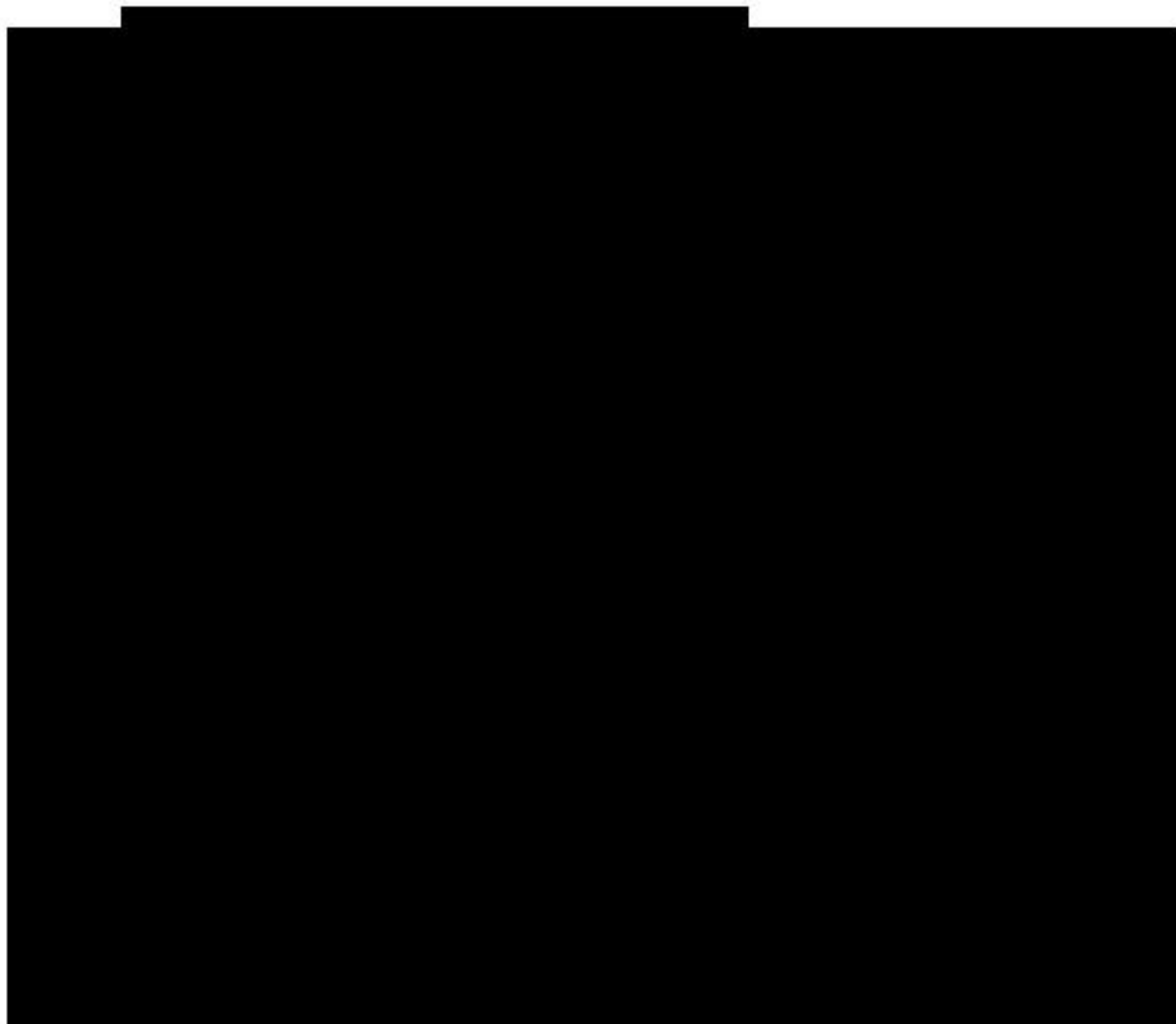
בינתיים, יש הרבה חילופי אישים, גם במחלקת המדינה וגם במחלקת הבטחון. במחמ"ד נשאר רוג'רס, אך יש לו עוזר חדש, שהיה עוזרו של ליירד במחלקת הבטחון. לצערנו, הוא לא נשתנה עם שינוי תפקידו.

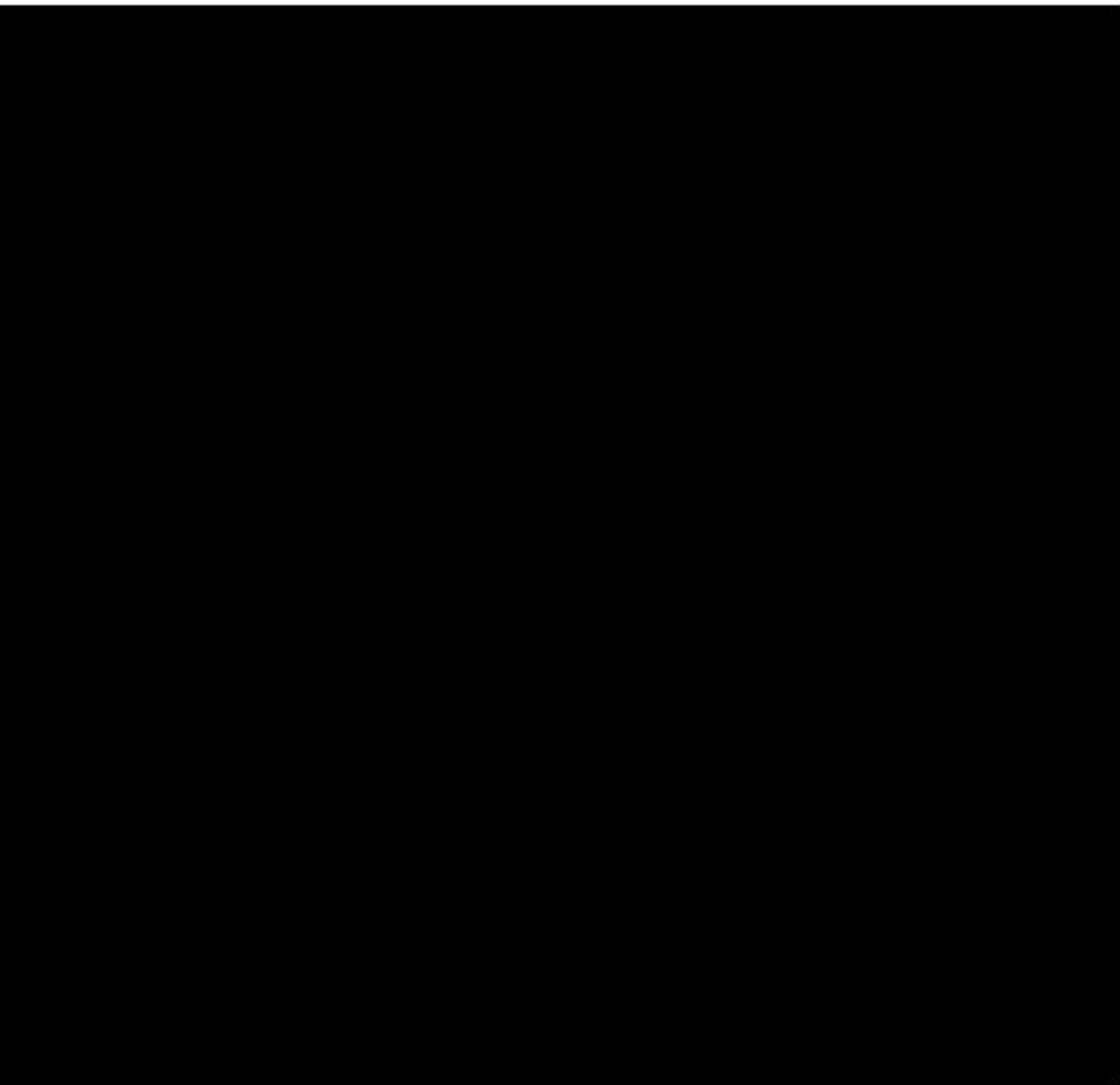
בחודש פברואר ביקרו בושינגטון חוסיין ואיסמעיל. ביקורו של חוסיין לא היה משום סנסציה גדולה. לעומת זאת, בואו של איסמעיל סימן כאילו איזו מהפכה בגישתה של מצרים לארה"ב, וחשאלה היתה מה הוא מביא אחר, ומה תגובתה של ממשלת ארה"ב על כך. נוסף לכך, דבר שלא היה מתוכנן: יצאתי ימים אחדים אחרי אסון המוטוס הלובי, והייתי מוכנה לכך שבודאי לא יחסרו

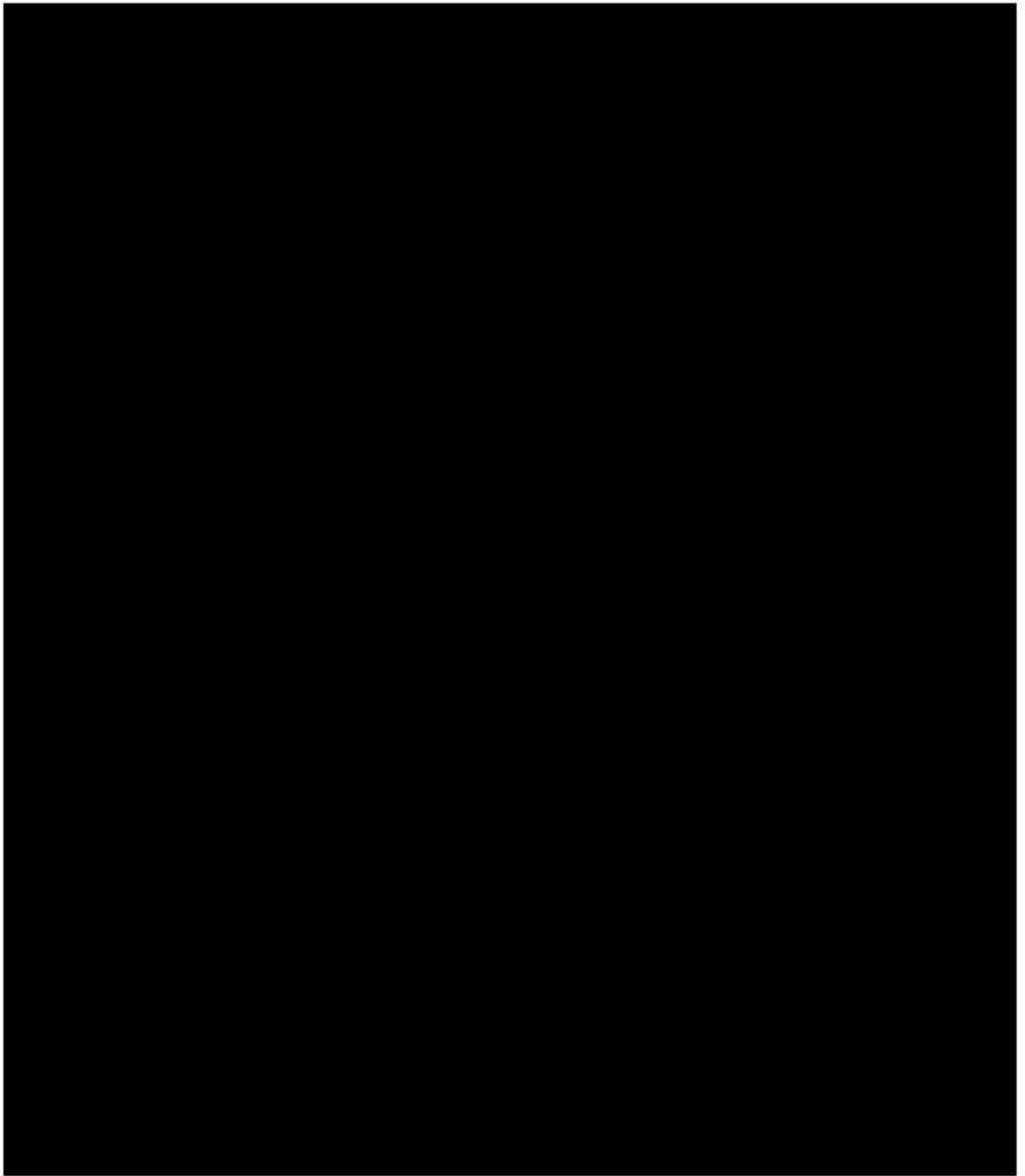
דברים קשים.

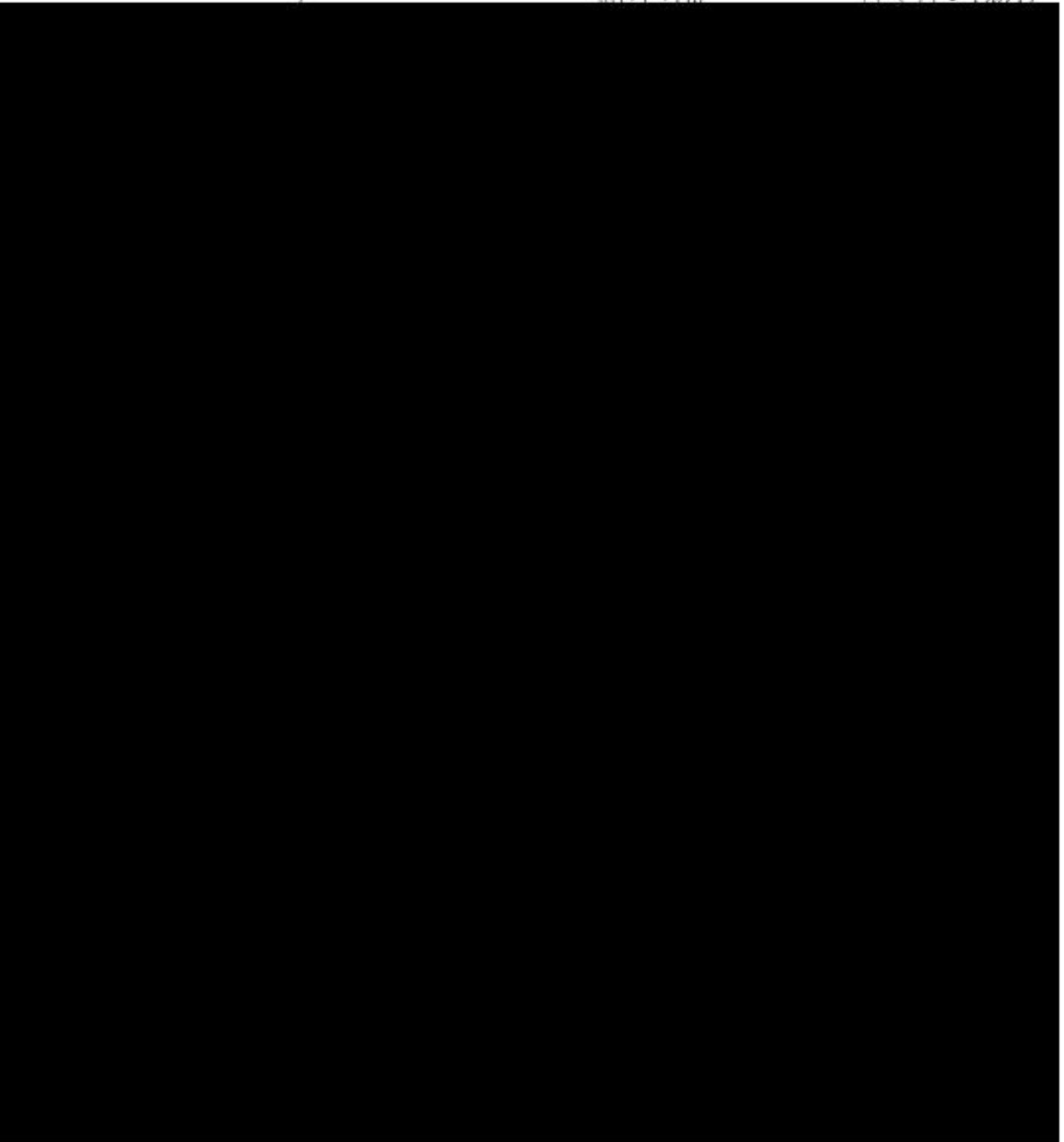
אתחיל מההתחלה. בושינגטון היה יום המוקדש גם למחמ"ד וגם לפנטגון. לא אכנס לפרטים, אך היה זה יום לא של נחת רוח יוצאת מן הכלל, אם אפשר לומר זאת כך. אמנם מבחינה מדינית, עם הפנטגון לא היתה בעיה, אך במחמ"ד אמר ראש (רוג'רס היה באותה עת בוועידת אירופה בפריז), כי לא חוסיין ולא איסמעיל הביאו איזה דבר חשוב. לא היתה כל תזווה בעמדתה של מצרים לקראת ההסדר החלקי. אותם דברים שנאמרו בעבר נאמרו גם הפעם: הסדר חלקי - אולי כן, אך אי אפשר לטפל בהסדר חלקי מבלי לדעת לאן הוא מוביל בסופו של דבר. ומחוסין גם כן לא חיכו להרבה. גם הוא חזר על מה ששומעים ממנו כל הזמן, בעיקר בענין ירושלים. הוא נתקבל יפה, ותמיד הוא עושה רושם טוב על האמריקאים באישיותו, אך הפעם אמרו לי כי האימפקט של ביקורו היה קטן מאשר בפעמים הקודמות, כי מה שאמר הפעם, אמר גם בפעמים הקודמות, ואין זו הפעם הראשונה שהוא אומר זאת בפומבי, לכן בתחום המדיני לא קרה שום דבר. הוא קיבל קצת מטוסים, קיבל קצת כסף. קיבלו אותו יפה - וזהו.

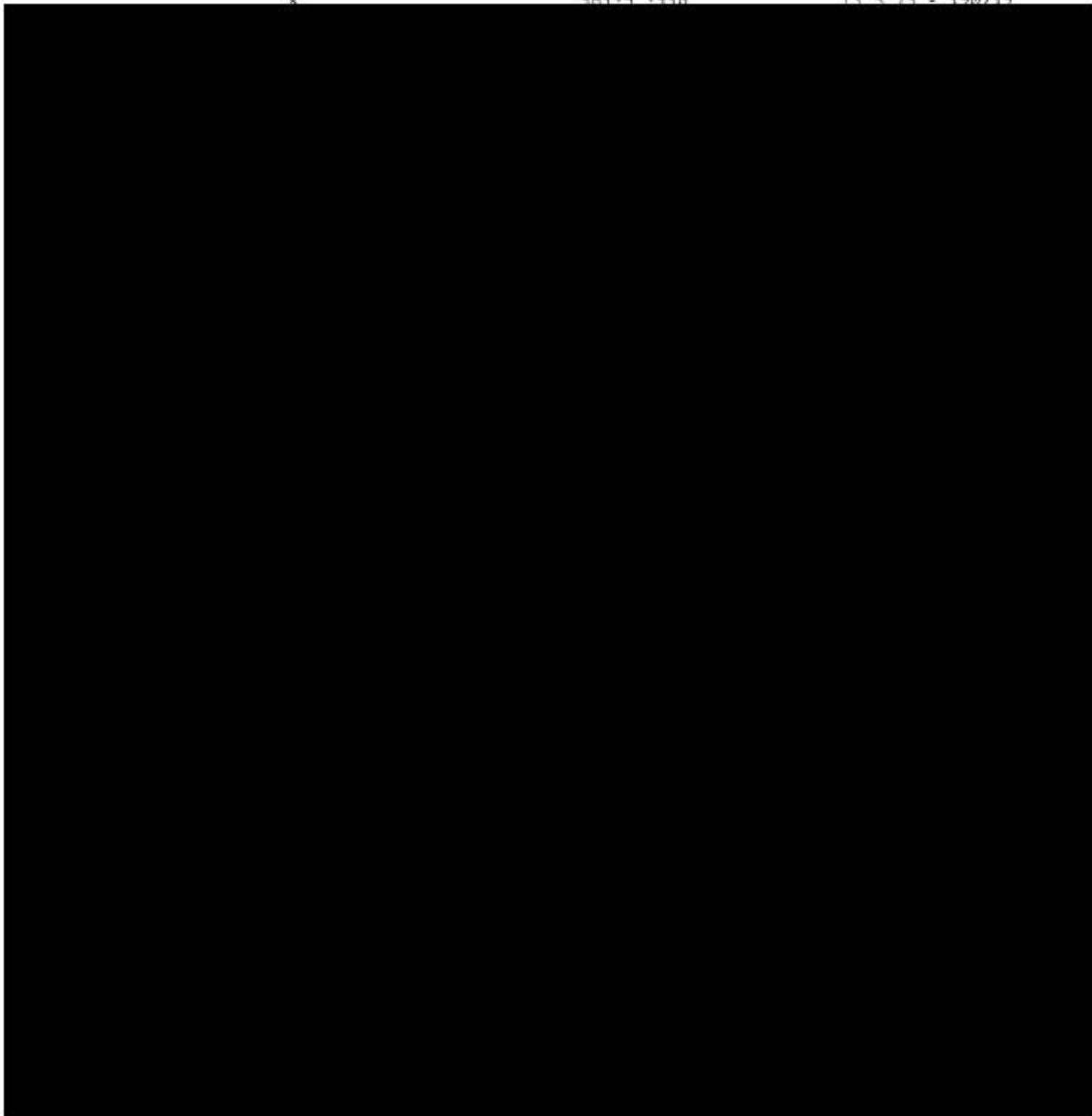
כאשר לאיסמעיל, עצם כואו לאמריקה היה גורם מספיק כדי ליצור את הרושם, כי בעצם פנייתה של מצרים לאמריקה, יש שינוי כמעט מהפכני, מבלי להביא בחשבון מה בעצם אמר. אבל מחמ"ד אמרו שלא חל כל שינוי בגישתה של מצרים. אין שום דבר במה שהביאו חוסיין ואיסמעיל, אשר יתן בסיס לדרוש מאתנו ומחאמריקאים איזה שינוי עמדה. אין להם כל טענות אלינו, או דרישות מאתנו. מובן שינסו להיות פעילים ולהזיז את הצדדים, אך אין שום תביעה כלפינו. יכול להיות, שאיסמעיל יחזור עוד פעם לאמריקה. הוא עשה כנראה רושם טוב, איש תרבותי, איש מתון. הוא בא אחרי ענין המטוס הלובי, וכמעט שלא אמר שום דבר. במקום לצאת בתרפות נגד ישראל, לא במסיבת העתונאים הגדולה ולא במחמ"ד, כמעט שלא הזכיר את הענין הזה, בכל אופן לא אמר דברים חריפים. עצם הדבר הזה עשה רושם.

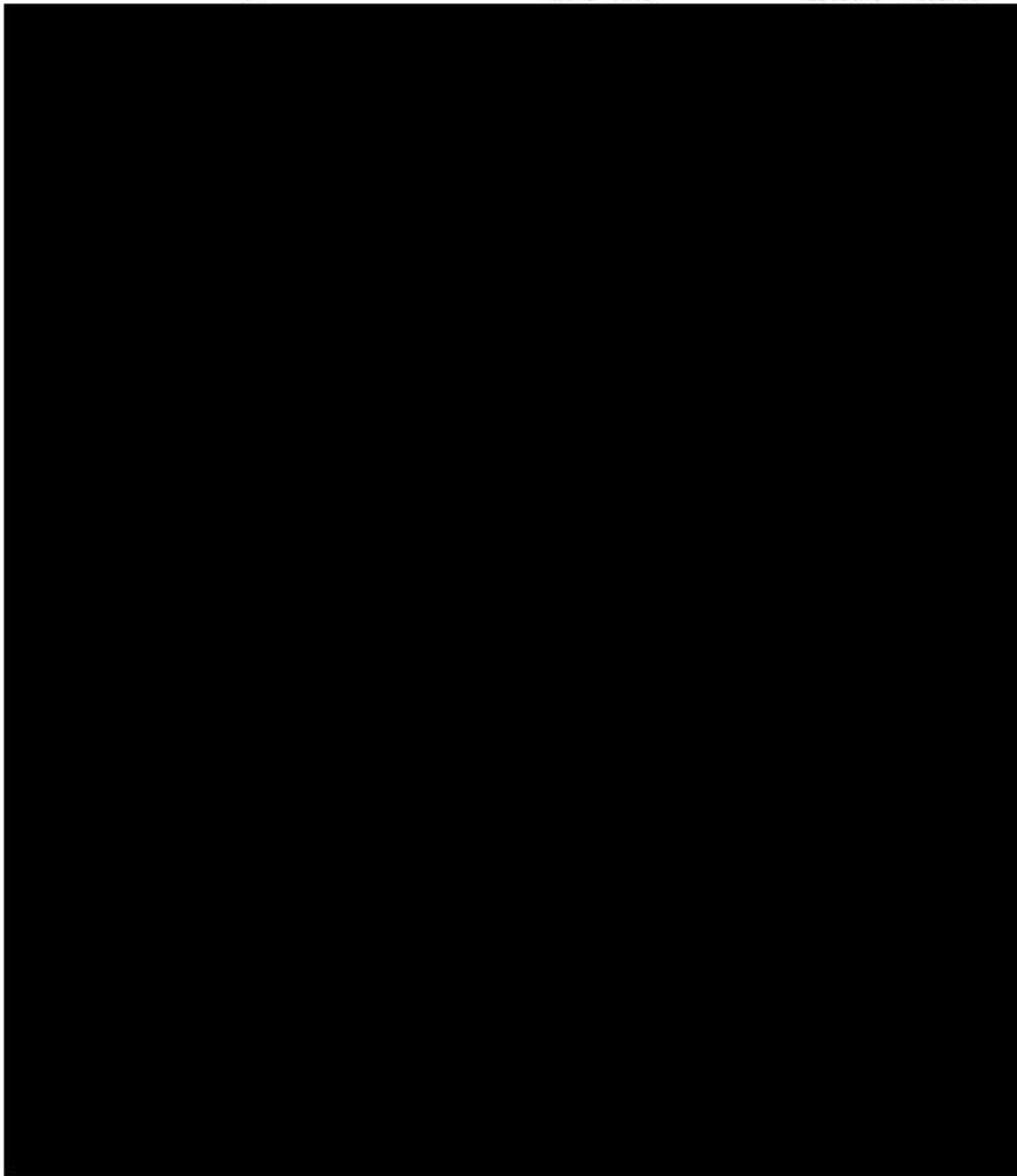

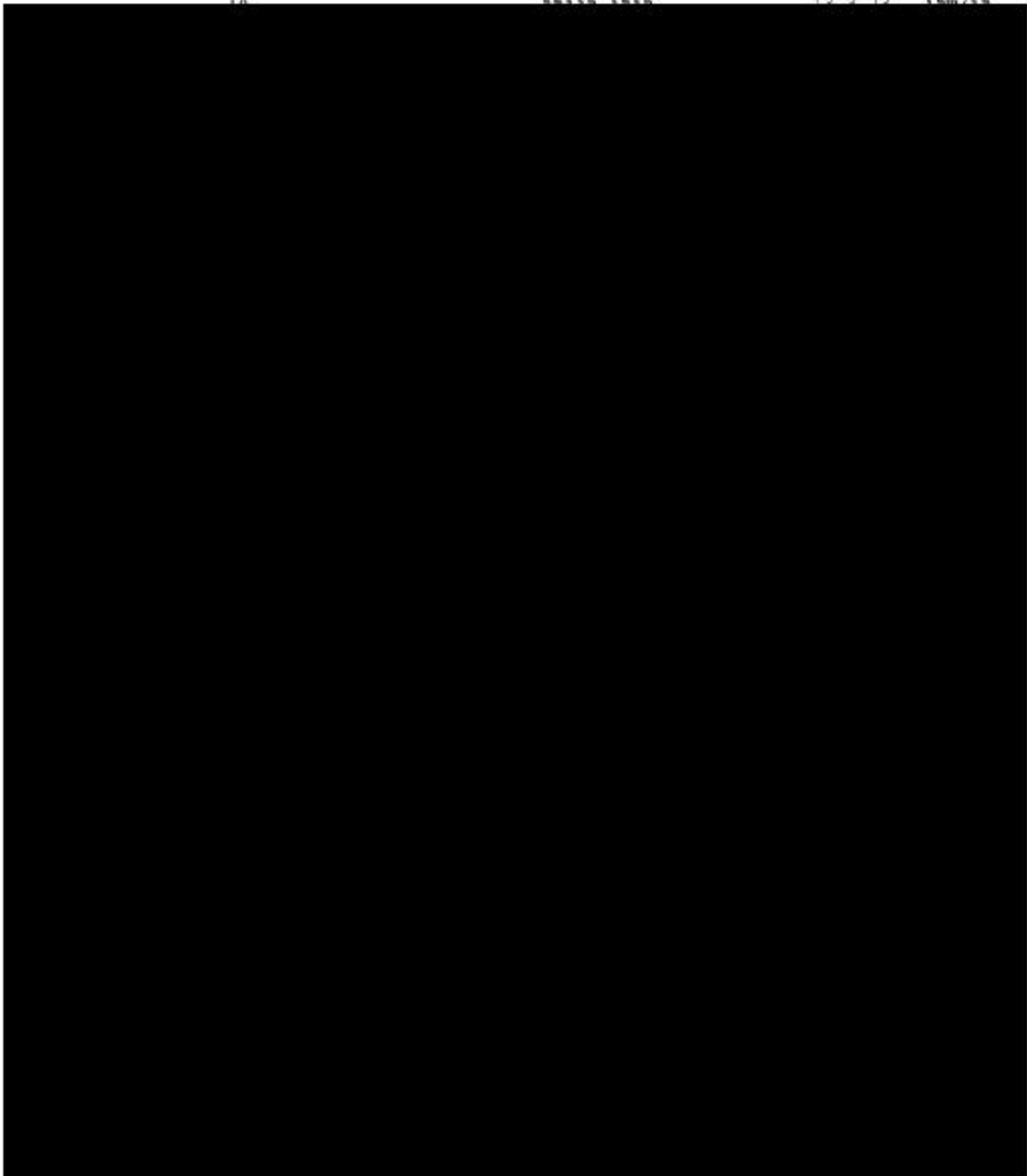

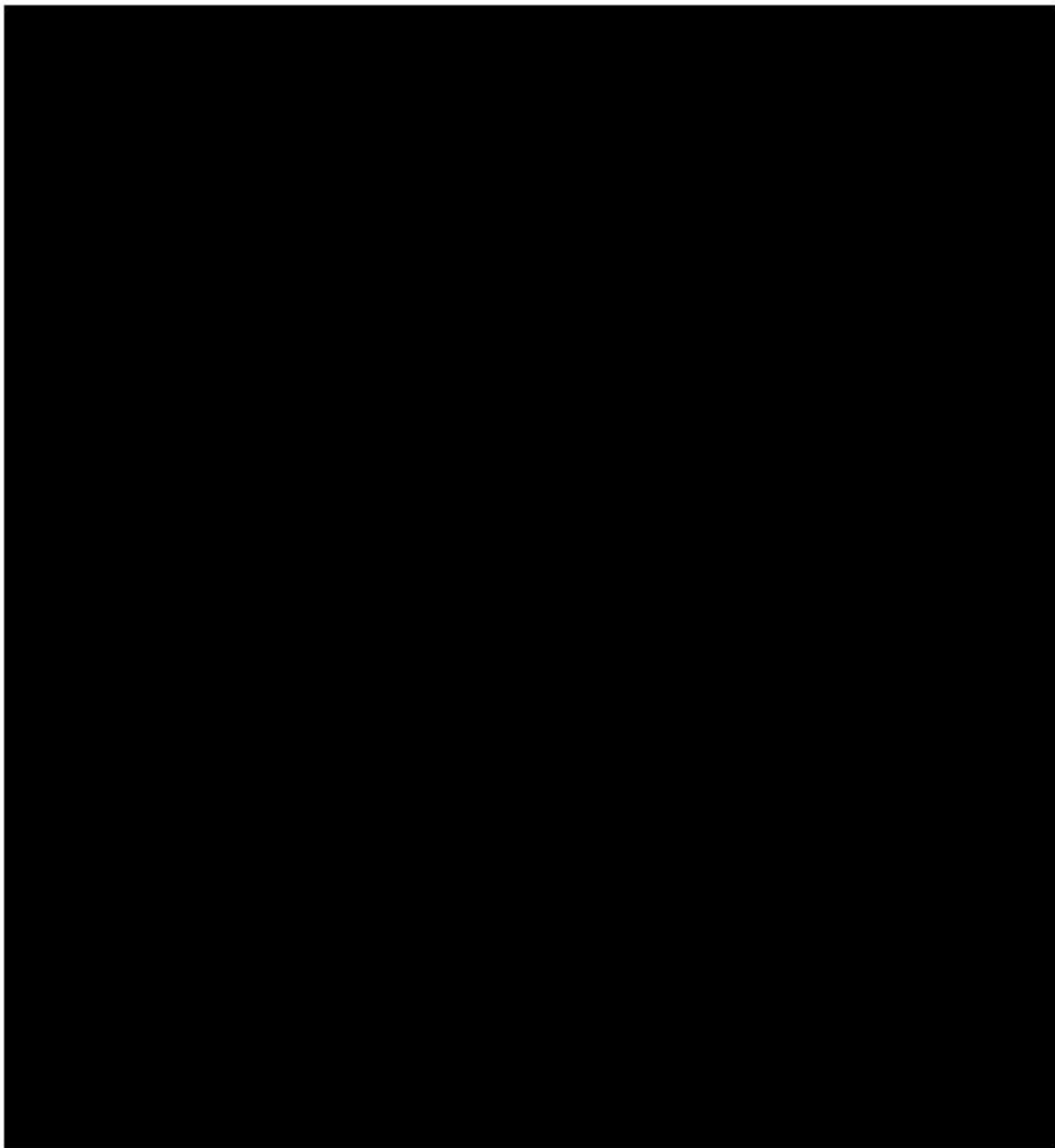

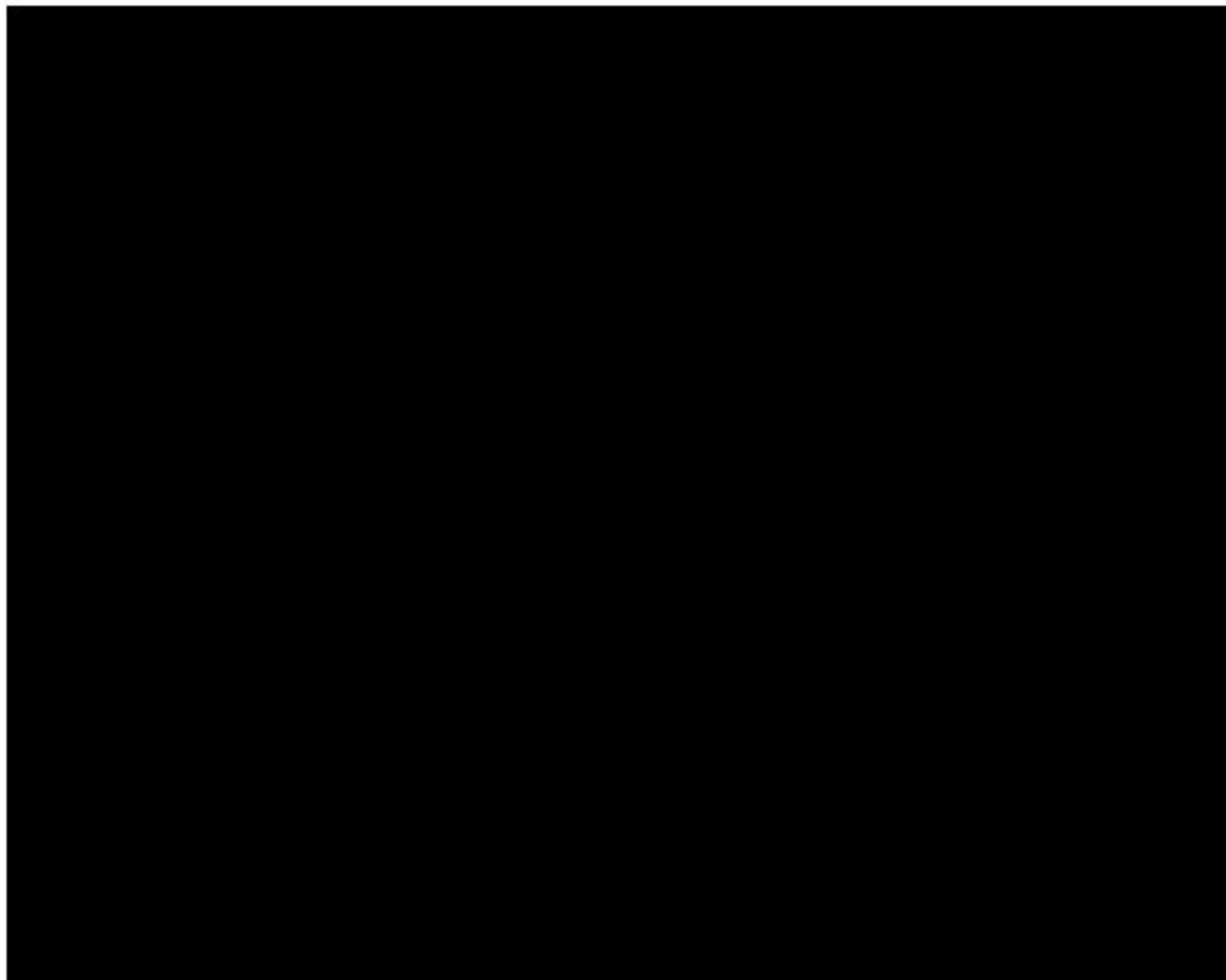

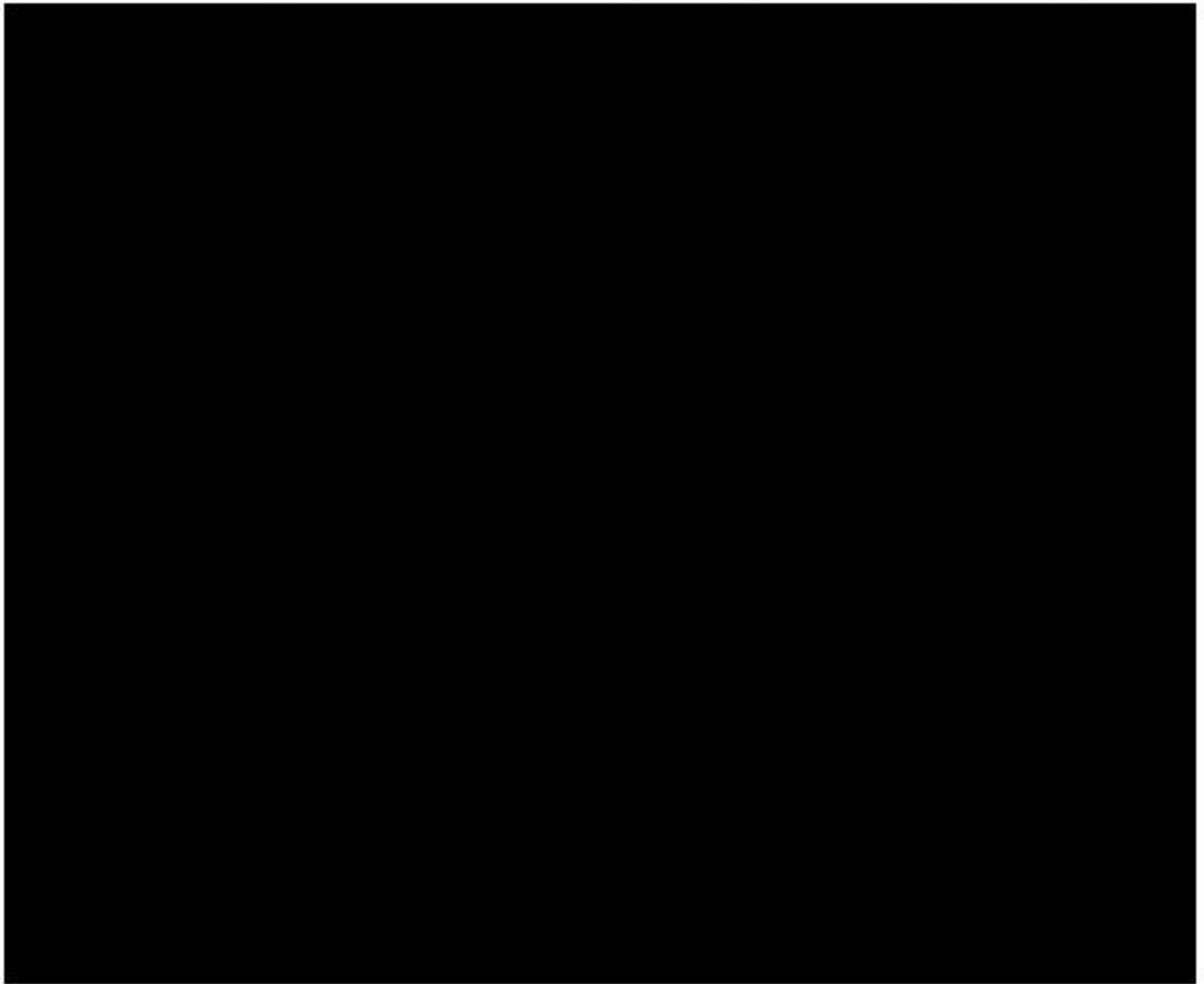

העליתי את ענין יהודי בריה"מ, עיראק וסוריה גם
במחמ"ד. שם דוקא פעלו בענין זה. להם אין אף אחד בעיראק, אך ביקשתי מהם להשתדל
אצל מדינה אחת, שיש לה השפעה על עיראק, בעיקר עכשו, לאחר הסכם הנפט. המדינה

היא צרפת. ביקשתי מהם כי יבקשו את ממשלת צרפת להתעניין בכך, ואני יודעת כי מיד נשלחה הוראה לשגריר ארה"ב בפריז, ללכת לממשלה הצרפתית. נדמה לי גם, כי הממשלה הצרפתית החלה לפעול בקשר לכך.

בענין יהודי רוסיה, שמעתי מעדו בחצי אוזן ברדיו, שכאילו אמרתי כי נהיה יותר רכים בהתייחס למה שהיה בקונגרס סביב נושא זה. אני רוצה לומר כי זהו שקר וכזב.

מוזכיר הממשלה מ. ארנון:

זה גם הוכחש ברדיו.

ראש הממשלה ג. מאיר:

זה לא היה מעולם. הנשיא אמר: פעלתי והעליתי זאת כאשר הייתי במוסקבה. אנו מדברים אתם על כך, ואני מבטיח שנמשיך לפעול בענין זה. אני מאמין כי משקט ובלי פומביות אפשר להשיג יותר. יכול להיות שצל ידי פומביות, הם עלולים לסגור את כל ענין העליה. אמרתי לו: אדוני הנשיא, איננו יכולים בשום פנים ואופן לעבור על הענין הזה בשתיקה. הוא אמר: אני מבין, ולא מתקבל על דעתי שאת לא תדברי על כך פה, או שישדאלים לא ידברו, אבל אני מתכוון למה שנוגע לקונגרס. אמרתי לו כי הקונגרס אינו עניני, זה ענין אמריקאי, אך לא יתכן שנשתוק בענין זה.

היתה שיחה בין רוג'רס לרובין, בצורה יותר חריפה. רוג'רס אמר: איני דורש שישדאלים ישחקו - תרמוזו למישהו. רובין דחה זאת בכל תוקף. זה לא נותן להם מנוח, כי זה קשור בהבטחה של הנשיא לרוסים.

ג'קסון הוא מהאנשים המופלאים ביותר, והוא עושה מה שעושה לא עפ"י בקשתנו. הוא הגיע למסקנה, נדמה לי עוד בזמן מלחמת העולם השנייה, כי יש לעזור ליהודים ולישראל, והוא עושה זאת עפ"י מצפוננו. בין אלה שהולכים אחרו, ישנם כאלה שעושים זאת לגופו של ענין, ויש כאלה שעבורם זוהי דרך להכות את הנשיא.

הביקור היה בלתי רשמי, אך על אף שכבר הייתי שם מספר פעמים, הפעם היו גינוני טקס מעבר למה שנחוי. זה הפך כמעט לביקור רשמי, על אף שהיה ביקור בלתי רשמי. הוא כלל גם אירוח של כל הפמליה במשך חמשה ימים ב"בלייר-האוז". למעשה, הפכנו את "בלייר-האוז" למקום ישראלי, עם ארוחות וקבלות פנים. בארוחה הגדולה שערך הנשיא, הוא אמר לי כי הזמין 120 איש, ורש לו אלף אויבים מבין האנשים שלא יכול היה להזמין. באירוע הזה נוגנו שירים ישראליים, גם "ירושלים של זהב", וכל מה שנחוי ומעבר לכך. מטוס מיוחד לקח אותי למיאמי והחזיר אותי לגיו-יורק.

השמירה היתה דבר איום ונורא. החוליה אשר הצטרפה אל הבחורים שלנו, לא היתה אותה חוליה שהצטרפה בשנים הקודמות, אלא חוליה מקרב אלה ששומרים על הנשיא. המכונית היתה משוריינת, גם כן ממכוניות הנשיא, ונאמר לי כי היא שוקלת 6 טון. המכונית הזו הוטסה אף היא למיאמי.

באותו יום שהיה לי רע מאד - היום של מחמ"ד והפנטגון - ביקשתי שימסרו למישהו כי כנראה הם החליטו, שאדיבות יתנו לנו כמה שאנו רוצים, אך תכלית לא. אך אולי תהיה בסופו של דבר גם תכלית לביקור.

לאחר שקיימתי את השיחה עם הנשיא, נודע ענין חרטום. בערב, לאחר הארוחה, שאלתי אותו אם יש ידיעות חדשות. הוא אמר: לא, אך אצלי לא תהיה סחיטה. אני יודע שיכול להיות, שאנו מסכנים חיי אנשים שלנו, אנו צריכים להגיע למסקנה כי בשרות החוץ יש סיכון, אך אני יודע כי אם אכנע לסחיטה בענין שניים אלה, אני מסכן להבא רבים אחרים, ואצלי זה לא יהיה. לא מצאתי אצל

אף איש מלת בקורת על התנהגותו זו של הנשיא.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

גם לאחר האסון?

ראש הממשלה ג. מאיר:

מובן. הדבר התקבל כמובן מאליו. כאשר רוג'רס חזר מאירופה, היה מתוכנן שיבוא לניו-יורק כדי לראות אותי. אך בגלל הרצח בטרטום, ההלוויה וכל מה שהיה כרוך בכך, הוא התקשר אלי טלפונית ביום ד' ואמר שהוא מצטער שלא יוכל לבוא, והוסיף כי עכשו הם יודעים, שערפאת עומד מאחורי כל זה. כל הזמן חשבו, שיש לייחס זאת ל"ספטמבר השחור". אמרתי לו כי את זאת אנו יודעים כל הזמן. בכך סיימתי את נושא הממשל.

שר האוצר פ. ספיר:

אני רואה, שאת מזלזלת בנושא הכסף.

ראש הממשלה ג. מאיר:

האמת היא, שלא עסקתי בכך הרבה, כי אמרו לי שהענין פחות או יותר מסודר. לאחר השיחה שלי עם הנשיא, הודיע דובר "הבית הלבן", כי עזרה אמריקאית לישראל תימשך. שאלו אותו אם גם עזרה כלכלית, והוא אמר: כן, גם כלכלית וגם צבאית. הציר הכלכלי שלנו אמר לי במוצאי שבת, כי אין הוא מודאג.

הייתי בארוחת ערב אצל רבין, ובאו לשם גם אנשי הממשל. היה שם שר האוצר, והוא ביקש ממני פרוטקציה אצל שר האוצר שלנו, כדי שיקבל לידיו את עניני הדולר, אולי יוכל להסדירם.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

שר האוצר שלנו מסדיר כל הזמן את ענין הדולר.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלוז:

הוא הצמיד אותו ללירה הישראלית.

ראש הממשלה ג. מאיר:

זה האיש היפה ביותר בממשל האמריקאי. יש לו יחס יפה מאד לענין שלנו. היה פרופסור לכלכלה.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלוז:

אחד הפרופסורים היחידים, אשר הוכיח כי אפשר להיות גם פרופסור וגם שר.

ראש הממשלה ג. מאיר:

הוא דיבר בארוחה אצל רבין ואמר, כי הוא עדיין שייך לאוניברסיטת שיקגו. הוא דיבר בהערכה על הסטודנטים הישראליים שהיו לו, גם על היכולת שלהם וגם על הנאמנות שלהם לישראל. הוא אמר כי לא הצליח להשאיר אף אחד מהם באוניברסיטה, וכולם חזרו הביתה.

גם הנשיא וגם שולץ, וכל מי שנפגשתי אתו, דיברו בתשבחות ובסופרלטיבים על יצחק. אני רוצה להתייחס אל מידת ה"אינטליגנציה" של העתונאים שלנו, או יותר נכון אל יכולת ההעמסה שלהם. הנשיא אמר לי, לפני

שנכנסנו לארוחה, כי הוא מקוה שאדע להשתמש ברבין, ודיבר עליו טובות. אמרתי: מובן, אך תלוי כיצד יתנהג. כולם פרצו בצחוק. אך עתונאים ישראלים אינם יכולים לקבל זאת.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

העתונאים הישראלים איברו את חוש ההומור מזמן.

ראש הממשלה ג. מאיר:

כאשר יצאתי ממחלקת המדינה, הקיפו אותי אנשי טלוויזיה, רדיו ועיתונות, ועתונאי אחד שאל: אמש הגיע חוסיין מפאלם-ביץ', האם נפגשם? שאלתי: מה, כבר ידוע לך? כולם פרצו בצחוק. אך קונקרייט אמר בטלוויזיה, כי "זו לא היתה הכחשה". אך באמת לא נפגשתי אתו. אף לא ידעתי כי הוא שם.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

זו כבר הכחשה.

שר האוצר פ. ספיר:

גרתי שלושה בלוקים ממנו כאשר הייתי בארה"ב,

אך לא נפגשתי אתו.

ראש הממשלה ג. מאיר:

יש עוד שני שטחים, אליהם אני רוצה להתייחס:

השטח ההסברתי והשטח היהודי.

נפגשתי עם הרבה מאד עתונאים. לא רק עם אנשי ה-C.B.S., אלא גם עם מערכת ה"ניו-יורק טיימס", ה"טיימס", ה"ניו-וויק" ועם פרשנים וקולומניסטים בושינגטון.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

ועם אנשי ה"בושינגטון פוסט"?

ראש הממשלה ג. מאיר:

ביטלתי ארוחה עם אנשי ה"בושינגטון פוסט", לאחר שקראתי מה שכתבו על המטוס הלובי, כי אין שם אתר למה שעשינו, אלא רצח. צלצלתי ליצחק ואמרתי כי יודיע להם, שלא אשב אצלם, כי הם וודאי אינם רוצים לשבת עם אדם המואשם ברצח. לעומת זאת, לגבי הגברת גרהאם, המוציאה לאור של ה"בושינגטון פוסט", שאת הוריה הכרתי, אמרתי כי אם היא רוצה לבוא אלי למלון, אקבלה ברצון לכוס קפה. אך עם המערכת לא אפגש.

בכל מקום שאלו אותי על המטוס. הסברתי את הנושא לפי מיטב יכולתי. רשת הטלוויזיה A.B.C מנהיגה זו הפעם הרביעית - הדבר הפך למסורת - ארוחת צהרים בה משתתפים נציגי כל כלי התקשורת, כל רשתות הטלוויזיה והרדיו, פלוס אילי הון המייצגים חברות גדולות. בארוחה זו היו כ-120 איש. הוצגו לי שאלות, עליהן ניתנו תשובות "OF THE RECORD". משם אין הדלפות, וזה דבר יפה ונעים מאד.

נוסף לכך היתה לי פגישה עם הפורום לעניינים בינלאומיים בניו-יורק, בראשותו של דוד רוקפלר, אחיו של נלסון רוקפלר, בהשתתפות 150 אנשים, כולם ידידי ישראל. ערב השאלות ותשובות היה ללא פגם, לא היה בו שום דבר פוגע. מובן שלאחר חרטום, ענין המטוס ירד מעל הפרק. אך נדמה לי, כי לא אטעה אם אומר, כי הפעם פחות מאשר בפעמים קודמות, הופנו כלפינו דרישות: אולי תעשו

זאת או זאת, אולי תוודו. כמעט שלא היו דרישות כאלה. פשוט קיימת עובדה, שהערבים אינם זזים. אמרתי לעתונאים, כי אם בוחנים את התביעות שיש לערכים כלפינו, אפשר להתרשם כאילו לא אנו נמצאים בסיני כבר שש שנים, אלא הם עומדים בפתח-תקוה ומגישים לנו אולטימטום.

אשר לענין היהודי: אני מכירה קצת את יהודי אמריקה, אך אני מודה ומתוודה, תמיד זוהי התרגשות מחדש, כאילו נתגלתה להם ישראל בפעם הראשונה. בארוחה מטעם ה"בונדס" במיאמי, השתתפו כ-3,500 איש, אשר ישבו צפופים, וסם רוטברג אמר לי כי אלף איש נוספים שלחו צ'קים לארוחת הערב, אך טילפנו אליהם שלא יבואו, כי אין יותר מקום. אותו דבר היה כעבור יומיים בניו-יורק, בארוחה מטעם ה-U.J.A., ויומיים אחר כך ב"מדיסון סקוור גרדן". את האולם הגדול אי אפשר היה להשיג. גם לאולם הקטן מובן שאי אפשר היה להכנס ללא הזמנה, וכל אדם שבא עם הזמנה עבר בדיקה בטחונות, כאשר המתיחות של אנשי הבטחון היתה איומה. היתה לי גם ישיבה עם "מועדון הנשיאים" המורחב, כ-300 איש מכל רחבי אמריקה. היו שתי פגישות באוניברסיטאות, אחת ב"ברנדייס" והשניה ב"ישיבה יוניברסיטי" בניו-יורק. ב"ברנדייס" חשבתי שהטקס יפה מאד, אך כאשר הגעתי ל"ישיבה יוניברסיטי" היה שם דבר שלא אשכח לעולם. התלהבות כזו של מספר גדול של סטודנטים, שאי אפשר היה להשתיקם. הם שרו בהתלהבות נהדרת שירים חסידיים.

בין היהודים, גם ב"בונדס" וגם ב-U.J.A. יש הרבה אנשים צעירים. הלב כואב מדוע איננו יכולים להשקיע יותר כוח אדם, ואולי אפילו כסף, כדי לעבוד בקרב הנוער היהודי האמריקאי. "השטאל החדש" ירד מבחינת השפעתו באמריקה, אצל היהודים גם כן. למרות זאת, הרב באוניברסיטת "ברנדייס", כאשר נשא את תפילתו, התפלל לשלום בין יהודים, ערבים ופלשתינאים. ישנו עכשו נשיא חדש ב"ברנדייס", ציוני טוב ויהודי טוב, הוא אינו עומד על כך שאסור לומר כי זוהי אוניברסיטה יהודית. אך בכל זאת אין "ברנדייס" דומה ל"ישיבה יוניברסיטי".

שר הבטחון מ. דיין:

אמנם איני תלמיד ב"ישיבה יוניברסיטי", אך אני רוצה לומר כי אני נלהב מאד מביקור ראש הממשלה בווינגטון. טוב ויפה לומר כאן כי יש שם שתי ממשלות. עם אחת אנו יודעים היכן אנו עומדים. מי שהיה במגע עם מחלקת המדינה ועם הפנטגון, עוד לפני כניסתו של ריצ'רדסון, נוכח לדעת כי המגע קשה מאד, ואין חשש כי ריצ'רדסון יתלה שם דגל ציוני. זה נוגע לרכש ולידע. היה זמן שבמדינה מסוימת אצלנו היתה החרב על הצואר, ושם היה רצון שהרוסים לא ינצחו במזרח התיכון, אז עזרו. עכשו זו אינה רק התקררות שהיא תוצאה של הפסקת האש, אלא גם נסיגה מדברים שהובטחו. הממשלה הראשונה היא ממשלת "הבית העליון", לפי השיטה התורכית, בה ישנם שני אנשים, אתם יש לנו מגע, הם קיסינג'ר והנשיא.

עם כל ההערכה לקיסינג'ר, כאשר באנו אליו עם ענין הרכש לפני הבחירות, אמר שעכשו הם מלהזכיר זאת. לא עושים דבר כזה לפני הבחירות, אין זה יפה, ועלינו לפנות אליהם לאחר הבחירות. באנו לאחר הבחירות, ואז הסביר לנו מה שהסביר, ויכול להיות שהוא צודק. בסך הכל, אני כרבים אחרים, מעריך מאד את האיש הזה. גם כאשר אינו יכול לעשות משהו, הוא אומר שאין זה בכוחו. הוא אמר שיוכל לנסות להתערב בכך, לאחר שנזהל משא ומתן עם הפנטגון וה"סטייט דיפרטמנט", במידה ומו"מ זה ייכשל ויהיה משבר. רק אז יוכל לבוא אל הנשיא ולומר לו כי מוכרחים להוציא את המצב מן הבוץ. אז צריך להגיע למצב של משבר, לנהל מו"מ ולחכות כמה חודשים, ורק אחר כך יוכל לבוא אל הנשיא ולהציע לו כ-"OVER-RULE", את העזרה שלו.

עם כל האידאליים שלנו, לחכות עד למשבר, זו אינה השיטה הטובה. ישנו עוד אדם בארה"ב והוא הנשיא. אל הנשיא יכול להגיע אמנם גם יצחק, אך כשם שלאשכול המנוח היתה גישה אל ג'ונסון, שהיתה מאד פוריה, כך אל ניקסון ישנה גישה רק לראש הממשלה, וכל מי שמכיר את הדברים, יודע כי הדרך היחידה להיזום אינה אצל הפנטגון, אצל רוג'רס או אצל קיסינג'ר, אלא אצל הנשיא, וממנו צריך לצאת עם תשובות חיוביות. אני שמח מאד על ההישגים האלה.

אני יודע שהאמריקאים דיברו על ארבע שנות אספקת מטוסים לפי קצב שזיקה של שעה מטוסים לשנה, אך אם ניתן יהיה להגיע להסדר לארבע שנים, גם מבחינה מספרית, אשר תכלול גם את שזיקת המטוסים, תהיה זו עבורנו הצלחה יוצאת מן הכלל. בכלל, את הדברים האלה אי אפשר לעשות לנצח, ועל מה יכול להתחייב הנשיא הזה מעבר לתקופת כהונתו, ועוד כאשר אין שלום? הוא הדין בקשר ליצור 100 מטוסי "כפיר" (סופר-מיראז'), עם מנוע של פנטום ועוד כמה שכלולים. מטוסים אלה יביאו אותנו אל גמר הקדנציה. מאה מטוסים אין מייצרים בשנה, גם לא את מחציתם. יתר על כן, לקראת תחילת שנות השמונים נצטרך להכניס שכלולים. ההערכה היא, שהדור של הפנטומים יגיע לסופו בסוף שנות השבעים. אך וודאי לא נוכל לקפוץ ישר לדור החדש של המטוסים, לכן יהיה עלינו לשכלל ולחזק את המנוע של הדגם הזה. אם לא תקרה תקלה באמצע, והדברים יתבצעו כפי שאנו סבורים עכשו, מה שראש הממשלה השיגה בארה"ב, מבחינת הרכש, זה לדעתי המקסימום שאפשר להשיג מנשיא לתקופת כהונתו, ואף מבחינת הצרכים שלנו. אני לפחות לא יכולתי לצפות ליותר מכך. אמנם איני קופץ כאן כמו התלמידים של ה"ישיבה יוניברסיטי", אך אי אפשר היה להשיג יותר מכך, ולדעתי, רק גולדה יכולה להשיג זאת אצל הנשיא.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אני רוצה להגיד לאלון: היו אנשי הטלויזיה שלנו, והם נסעו לכל מקום וצילמו בלי סוף. ראיתי אותם לאחר הטקס ב"ישיבה יוניברסיטי". שאלתי אם צילמו את הטקס, והם השיבו בשלילה, "כי אין לנו תקציב". אמרתי: אני מבקשת שיצלמו אותי? זה היה דבר שאי אפשר היה לתארו.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

דוקא הטלויזיה כיסתה יפה מאוד את הביקור שלך. הצטערתי שלא היו בחירות למחרת היום.

ראש הממשלה ג. מאיר:

שנחתי לשמוע, שרשחות טלוויזיה אחרות צילמו את הטקס, ואף הבטיחו לתת לנו את הסרטים, אחד לטלוויזיה הישראלית והעתק שני לי אישית. האם מעניין אותי שמצלמים אותי? זהו נוער יהודי אמריקאי! לא לקחנו אתנו עתונאי מהארץ. את פרצופי מכירים בארץ (יש מי שהוא מוצא חן בעיניו ויש מי שאינו מוצא חן בעיניו), אך זהו נוער תוסס, הלב מתרחב לראותו. כאשר קמתי לדבר, נחנקתי מהתרגשות למראה הנוער.

אני

אין לי ספק, שהוא המות המדיני הגדול ביותר בעולם כיום. אין כל ספק בכך, אך יש לו פגם - הוא יהודי, וכל מיני גויים ואנטישמיים מצד אחד, אינם שוכחים שהוא יהודי. אך אי אפשר להתכחש לאמת, והאמת היא כי הוא הגיע למוסקבה ולפקינג ומשחררים עכשו אמריקאי שהוחזק בפקינג במשך 20 שנה. קיסינג'ר הגיע לקשרים עם מאו-צה-טונג ועם צ'ו-אן-לאי, וגם עם האנווי, והוא זה שתיכנן לבנות מחדש את צפון ויטנאם. כל האנטישמים באמריקה אינם יכולים לפסול אותו, אך אינם שוכחים שהוא יהודי. ישנה לא מעט אנטישמיות גם בקונגרס. אם יש יהודי כזה, לא אנו מחויבים להרע לו. איני אומרת שאין לו קומפלקסים. גם הוא אינו שוכח שהוא יהודי.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

גם אנו איננו שוכחים.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

אני רוצה לציין בסיפוק ובהערכה רבה את הסיכום המרשים של ביקור ראש הממשלה בושינגטון. אני זוכר את הדיווח על השיחות הקשות שהיו לשר הבטחון בארה"ב, בעיני רכש, ועכשו הגענו להישגים ולתמורה מרשימה, דבר

אשר מוכיח, שהיחסים של ראש הממשלה ונשיא ארה"ב הם נכס יקר מאד למדינה, ויש לשמור עליהם לטווח ארוך יותר, כדי למצות את כל האפשרויות, גם בתקופה שאנו עומדים לפניה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

מה שנקרא בארה"ב "COMMERCIAL".

שר הבריאות ו. שם-טוב:

יש לי כמה שאלות להבהרה:

(א) בענין מוקד היחסים בין ארה"ב לבריה"מ, הייתי רוצה לדעת אם יש לראש הממשלה התרשמות בקשר להלך הרוחות. אם אני משחזר את הדיווחים לאחר ועידת הפיסגה במוסקבה, ההתרשמות היתה שאנו עומדים בפני הדברות במישור הגלובלי, צמצום הנשק האסטרטגי, יחסי מסחר, וגם בפני שלב של הדברות במזרח התיכון. היתה הרגשה, ששתי המדינות לפחות הגיעו להסכמה ביניהן, כי אינן צריכות להגיע לעימות בגלל הסכסוך במזרח התיכון. האם ישנה התרשמות, שהדברות הזו קיימת גם לפני ביקורו של ברז'נייב בארה"ב?

(ב) האם מורגש אצל האמריקאים לחץ רוסי בנושא היוזמה הדיפלומטית במזרח התיכון, אולי בהשתתפותם או בשיתופם?

(ג) לגבי כוונות הממשל האמריקאי החדש, כל הדיווחים אשר קיבלנו לאחר הבחירות, גם משד הבטחון וגם מסגן ראש הממשלה, דיברו על לוח זמנים מסוים של הממשל. דובר על כמה חודשים, בהם הינם צריכים להתארגן. אחר כך דובר על מתן עדיפות ראשונה לסיום מלחמת ויטנאם, אחר כך בטחון אירופה ויוזמות במזרח התיכון. האם ראש הממשלה מתרשמת באמת, כי בענין זה שום דבר לא יוזז בחודשים הקרובים? אני מדבר על יוזמות. האם אין התרשמות, שאנו לפני יוזמה בצורה זו או אחרת, שלה יתן ידו

הממשל האמריקאי?

שר המטטרה ש. הלל:

אתה מתכוון ליוזמה אמריקאית-רוסית-ערבית?

שר הבריאות ו. שם-טוב:

אני מדבר על יוזמה בכלל. אני רוצה לערב את שמו של קיסנינג'ר, אך בעתונות מדובר על כך, שהוא יהיה האיש המעורב בכך. אחר כך נאמר, כאילו משהו אחר בשמו יבדוק את העניינים. האם האמריקאים חושבים, שמהו צריך להתפתח מבחינת התחלות חדשות במזרח התיכון, או מבחינת יוזמות חדשות?

השאלה הרביעית נוגעת למכלול היחסים בין ארה"ב למצרים. אני מתקשה להאמין כי ביקורו של חאפז איסמעיל בארה"ב היה לצורך תצלומים משותפים והכרזות משותפות. אנו שומעים גם מהעתונים, כי לא הביא כל יוזמה חדשה להסדר חלקי או כולל, ולא ציפיתי שיבוא עם יוזמה כזו, אך האם יש לנו התרשמות כי הביקור הזה לא הביא דבר חדש מבחינת התפתחות היחסים בין אמריקה למצרים? במה בא ובמה יצא מבחינה זו? האם אין שלב של העמקת הקשרים בין ארה"ב למצרים?

שר האוצר פ. ספיר:

גם אני אני תלמיד ב"ברנדייס" או ב"שיבה יוניברסיטי", וודאי אני יכול לסכם את כל ענייני הרכש, אבל אני זוכר את הימים העשורים של ראשית שנות שבעים, בהם נדמה היה כי כלו כל הקיצים, וכי השמיים נופלים על הארץ. היו, דומני, שלוש עיסקות של פנטומים, חוץ מזו שעליה דובר עכשו, שהמטוסים הכלולים בה ברובם כבר נמצאים בארץ. אם אני טועה, 78 מטוסים פנטום כבר נמצאים בארץ (הם הגיעו במשלוחים של 12, 24 ו-42). במידה שאני יודע, אילו העזיקה היתה מתבצעת בקצב כזה, היה לנו אוי ואבוי.

באשר לסקייהוקים, בנוסף ל-100 של ג'ונסון, יש עוד 36, לא כולל את ה-35 שעליהם מדובר עכשו, ושורה ארוכה של כלים אחרים שקיבלנו, ועליהם עומד בטחוננו בשנים אלה. כמו תמיד, גם בתחום זה ישנם פסימיסטים, ישנם אופטימיסטים וישנם ריאליסטים.

במה שנוגע לטנקים, קיבלנו את כל הטנקים המודרניים שרצינו, ושעמתי כי יש לנו את כל הרשיונות עבור שני הכלים הישראליים שטרם ייצרנו. בענין הטנקים, אני זוכר ישיבה אצל שר הבטחון - הוא וודאי הכין עצמו אז לישיבה קשה - בה נענו אנשי האוצר לבקשות משרד הבטחון. לא ידעתי כי כבר קיבלנו את כל מה שביקשנו בענין הטנק. תמיד האוצר בונה עצמו על כך, שצמחו בכל זאת לא יושג.

לגבי המטוס, על סמך התקציבים אני יודע, שייצורו הסדיר מתחיל בסוף השנה הבאה. משביל כל זה צריך אמצעים. כאשר הימים היו שחורים, ועננים כבדים כיסו את פני השמיים, הם כיסו אותם בשלושה מישורים: חששנו מהתערבותם של הרוסים במלחמה, כאשר שמענו את רעש האוירונים שלהם באויר. היחסים עם ארה"ב היו משפל, והיה שפל גם במצב מטבע החוץ שלנו. באותו זמן ביקשו הפרופסורים כי ראש הממשלה תקבל אותם, ואמרו לה את אשר בפייהם (תחי הסטנוגרמה). נחרדתי ממה שאמרו. היה זה כאשר יתרות מטבע החוץ שלנו הגיעו ל-380 מיליון דולר, וה-300 האחרונים היו נעלמים מעצמם, בגלל הפאניקה והבהלה אשר קמה. אז תקעו בכל החצוצרות. 36 איש השתתפו בעת הדיון שנערך בכנסת על התקציב, בפברואר 1970. כל ה-36 התריעו בפני המצב אליו צועדת המדינה מבחינת מטבע חוץ, וההשפעות שיש לכך על המצב החברתי. היום מאשימים אותנו בעודף מטבע חוץ. אך לא בכך העניין.

ראש הממשלה אמרה אמנם, שעל העניין הכספי לא דיברה בעת היותה בארה"ב, אך אני זוכר היטב שהאמריקאים אמרו, כי כדי לבדוק את מצבנו, הם שולחים לכאן משלחת (שתמיד כוללת גם את איש ה-C.I.A.). בארבור ההגון שאל: האם אתם מתכוונים לספר להם סיפורים? על דעת ראש הממשלה הלכתי אל

בארבור ואמרתי לו, כי נציג את הדברים בפני המשלחת כפי שהם. הממשל של ארה"ב נתן לנו הלוואות לרכש בסכום של 1.145 מיליארד דולר, נתן לנו הלוואות לרכישת מזון בסכום של 220 מיליון דולר. זה כולל את הסכום אשר אושר ביום ו' האחרון לצרכי שיכון - 100 מיליון דולר. מדברים אצלנו גם על "SUPPORTING ASSISTANCE". טילפנתי אחמול למערכת עתון אחד וביקשתי: תעזבו אותי עם ה-"SUPPORTING ASSISTANCE".

בעת הביקור השלישי של ראש הממשלה בארה"ב, קיבלנו אישור ל-100 מיליון דולר, וקיבלנו עוד 50 מיליון דולר דרך הסוכנות היהודית. מאז אוגוסט 1970 קיבלה ממשלת ישראל 565 מיליון דולר. את הסכום הזה נספיק להוציא עד 1.4.74. ביום האחרון לשדותו של בארבור כאן, העברנו אליו בקשה ל-465 מיליון דולר. שנת התקציב צריכה להתחיל אצל האמריקאים ב-2 ביוני. הם מבקשים מאתנו כי אולי נוותר להם על משהו. הם מבקשים, שחלילה לא נחשוב כי זהו שינוי במדיניותם כלפינו. ביקש זאת סיסקו ליד השולחן אצל ראש.

הייתי רוצה שכל אחד מאתנו ירענן את זכרוננו לגבי התקופה השחורה ההיא, ויזכור לאילו מסקנות רצה או להגיע. כבר אמרו לנו גם: תיחנו "אוונס" למפרע, ואחר כך תחדינו שלוש שנים על קבלת הכסף בחזרה. יש כאלה אשר שואלים, מדוע אנו חייבים כל כך הרבה. יכולנו גם לא להיות חייבים. אני נכנס עתה לבעית החוב בדולרים, אם כי גם על כך יש לי מה לומר. לו יכולתי להביא את הסיפור הזה לכל אורה המדינה, זה היה מחנך אותי. אמרתי כי אני בטוח שגם כאשר צעדה ראש הממשלה שלנו בושינגטון לאור לפידים, היא לא שכחה לשם מה באה לשם.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

גם אני רוצה לצרף ברכה צנועה להצלחה שלמעלה מהמשוער. אם הייתי צריך לתת לכך איזו הגדרה, נדמה לי שאנו נכנסים לתקופה של 5-6 השנים הבאות, בהן ארה"ב ויתרה או אינה מתכוונת ללחוץ עלינו באמצעות רכש.

העובדה שהיא מסכימה עכשו להסדר של ביניים, ואחר כך לאפשרות של יצור על ידינו לפחות ל-5-6 שנים, מצביעה על כך שאינה מתכוונת לשמור לעצמה אמצעי לחץ מדיני באמצעות רכש, דבר שבמשך שנים היה בבחינת סיוט עבורנו. מכך אנו יכולים להסיק מסקנות לגבי תכנון מדיני, וזה נותן לנו נשימה יותר ארוכה, ואף אפשרות לתכנן את ההיערכות הפנימית שלנו באופן אחר, לא חמיד תכנון לטווח קצר, שגא מחר יהיה איזה לחץ. נדמה לי, מתוך הדיון וחשבון ששמענו, כי גם בשדה המדיניות קיימת רגיעה. לא שמענו שום דבר על עבודת קיסינג'ר, אם יכנס לפעולה וכיצד, וכפי שאני מבין, גם ביקוריהם של חוסיין ואיסמעיל לא הביאו כל חידוש.

השר י. גלילי:

לכמה שנים, לפי דעתך, מובטח המצב הקיים?

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אמרת: לגבי רכש, ל-5-6 שנים, ואיני חושב שמדינה כמו ארה"ב היתה מעמיטה מידה את האפשרות ללחוץ, לולא היתה מתכוונת לכך.

לחוסיין אין כוח ואין רצון להכנס להרפתקה זו של משא ומתן. כנראה שהאימים שהערבי הראשון אשר יעשה אתנו שלום יירצח, מרתיעים גם אותו. כנראה שהכוונה שלו היא להחזיק את העניין לא בלתי גמור, ובכל זאת בינתיים לדאוג למדינתו, ויכול להיות שיותר מזה לא התכוון לחשיג.

איסמעיל גם הוא לא חידש דבר. משמע שיש בשטח המדיני רגיעה. מה מאיים אלינו? לא נראית אפשרות ללחוץ רוסי בעת הפגישה בין ניקסון לברו'נייב. גם הדחליל הנקרא "משבר האנרגיה", נראה לי יותר מנופח מכפי שהוא באמת. מדינות הנפט הערביות תלויות בלקוחות לא פחות מאשר הלקוחות תלויות בהן, וישנו רושם שמנפחים את העניין יתר על המידה. ביקורו של קונולי אצל מלך סעודיה, מלמד כי בחמש דקות למד את הכל.

יתכן כי גם הטורור האישי מוכיח, כי העולם הערבי אינו בשל עדיין לשלום של אמת. וזה מרחיק לזמן רב את הלחץ המדיני ואת התכניות המדיניות.

לאור כל זה, יש לי הרושם, שהיינו צריכים לשבת ולתכנן את מדיניותנו-אנו. לא לחכות כל יום לאיזה טלפון או לחץ, אלא לחשוב מה עלינו לעשות כאן בארץ-ישראל בגבולותיה כיום, לתכנן תכניות לזמן ארוך, אשר תהיינה הרבה יותר מרחיקות לכת. איני אומר זאת רק בעקבות הביקור, אך כמסקנה מן הביקור אני מציע, שאולי ראש הממשלה תיחד דיון לשאלת התכניות לטווח ארוך - מה עלינו לעשות לאור המצב. במשך שנים ארוכות חיינו תחת הסיוט כי מחר-מחרתיים יבוא שליח ויהיה לחץ. מאחר ואין עם מי לדבר - "וירע לב פרעה" - צריכה לצאת מסקנה, שאל לנו לשבת בחיבוק ידיים ולצאת ידי חובה בפעולות פה ושם, אלא עלינו לצאת בתנועה חדשה, שונה לחלוטין, בקשר למצב בשטח, וסוף סוף ענין השטחים יכריע את המצב המדיני להבא.

שנחתי מאד לשמוע על היענותם של יהודים, בעיקר ב"ישיבה יוניברסיטי". אגב, ה"ישיבה יוניברסיטי" פותחת כאן סניף. ספיר עושה מעשה בענין זה. כל בוגרי "ישיבה יוניברסיטי" יבואו לכאן לשנה, כדי ללמוד.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

מבלי למעט בחשיבות "ישיבה יוניברסיטי", אוניברסיטת "ברנדייס" עושה זאת כבר עשר שנים.

ראש הממשלה ג. מאיר:

גם ה"היברו יוניון קולג'". כל אחד עושה את שלו,

ולא האחד על חשבון השני.

שר הסעד מ. חזני :

לפני כניסתה של ראש הממשלה למטוס, בדרכה לארה"ב, שאלתי אותה לשם אביה. היא שאלה מדוע אני שואל. אמרתי לה, כי בבית הכנסת עשו לה "מי שברך" והחזון אמר: "גולדה בת...". ולא ידע את שם אביה. גם אני לא ידעתי. עכשו אני יודע.

ראש הממשלה ג. מאיר :

את הסוד הזה אפשר לגלות: משה יצחק.

שר הסעד מ. חזני :

אמרתי: אין דבר, בשמיים, התקשורת עובדת יותר טוב. שם ימצאו את שמו. עובדה היא, שזה עזר, והואיל ועתה ידועות תוצאות השליחות, יש לכך חיוק נוסף.

בכל זאת, עתונות חוץ כותבת, כי לאחר שובו של קיסינג'ר מחופשתו, הוא יתחיל להתוות ולתכנן משהו. האם הורגשה נטיה לכך בעת ביקורה של ראש הממשלה?

שנית, ידוע כי איסמעיל עוד יחזור לושינגטון. אם תכנית להפעיל את קיסינג'ר עומדת על הפרק, שמע מיניה כי יצא מארה"ב עם משהו, כדי להמלך עם שולחיו ולהחזיר תשובה. האם הורגש דבר כזה בעת ביקורה של ראש הממשלה?

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

הערה:

לגבי האיש ריצ'רדסון. כיוון שאני מכיר אותו כמה וכמה שנים - אמנם לא היכרות אינטימית ביותר, אך יותר מאשר מתוך פגישות נימוסים - אני יודע כי אינו מקורב במיוחד לישראל, וכרפובליקאי הוא רואה יפה את האינטרסים אשר נראים לחוגים שאינם הכי ידידותיים במפלגה כלפינו. אך יחסית לקודמו, אם אני טועה, הוא יותר נוח עבורנו במשרד ההגנה. אני לא מציע שנסיק מסקנות ביחס לתשובה הראשונה, אשר נתנו לנו בענייני רכש, כי אני לא מוציא מכלל אפשרות, שאת הבשורות הטובות רצו להשאיר לנשיא, ולא לומר בפגישות מוקדמות.

ראש הממשלה ג. מאיר:

לא היה סימן לכך, ריצ'רדסון נהג כגוש קרח די

ברוטלי.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

עד כמה שידוע לי, הוא מקוה בשנים הקרובות לצאת לזירה המדינית בתוך ארה"ב. עכשו הוא שר ממונה על ידי הנשיא, אך אם ייצא לזירה המדינית, יהיה עליו להביא בחשבון את הגורם היהודי, יותר מאשר כשר ממונה, וכדאי לעקוב גם אחרי התפתחות כזו. אך זו הערה צדדית בהחלט.

אני חושב, שגם משה דיין וגם אני, כאשר חזרנו מארה"ב, הבאנו הערכה על מה ששמענו, כל אחד במועד אחר ובסיטואציה קצת אחרת. בכל אופן, אני זוכר כי כתוצאה מהביקור שלי אמרתי, שאפילו רוג'רס הדגיש יפה מאד, שאין בכוונת ארה"ב לבוא במקום הצדדים לסכסוך, ואין היא מתכוונת ליזום תכנית מפורטת - מה שנקרא "BLUE PRINT" - ותסתפק לפחות בשלב הנראה לעין בהצעת שירותיה הטובים. נוסחה שמקובלת עלינו, בניגוד לדברים שרוג'רס ואחרים נהגו כאילו לומר

לפני שנה, ובוודאי כאשר ארה"ב היתה יותר פעילה בסכסוך. יכול מאד להיות, שזהו קו חדש של הנשיא, שניתן לו גם ביטוי פומבי, לא רק לגבי המזרח התיכון. מי ששמע או קרא את הנאום ובו הכשורה על הפסקת המלחמה או הלוחמה בויטנאם, יכול היה למצוא סימנים לכך גם לגבי זירות אחרות, לא רק המזרח התיכון.

מאידך, לא הייתי מציע להחפז במסקנה, שהאמריקאים יעברו בשקט ובשלווה, מעתה ועד קץ הימים, או לפחות עד קץ הקדנציה של ג'קסון. ואני מגיע אף למסקנה מרחיקת לכת: איני מעלה על דעתי, שהאמריקאים יהיו פסיביים. נוצרה סיטואציה נוחה להם, יחסית, במזרח התיכון. ללא ספק, למדו לקח חשוב בשנים האחרונות, שישראל חזקה ובעלת כושר התגוננות היא נכס לארה"ב ולא מעמסה עליה, ובלשון המאזן, הנכס עולה לאין שיעור על הקשים שעזרתה לישראל גורמת לה. לכן, אין סתירה בין סיוע לישראל, כדי לחזק את כוחה, ויצירת מצב שלא נזדקק לעזרתה בעתות מלחמה, לבין מהלכים מדיניים שנהיה עדים להם במוקדם או במאוחר, מתוך יוזמה אמריקאית. זה יכול להתחיל סביב ההסדר החלקי. היות והמצרים אינם מוכנים, ואני מניח שלא יהיו מוכנים להסדר חלקי, מבלי שיהיה לו קשר עם הסדר כולל, במוקדם או במאוחר, ירצו לגשש גישושים כלשהם כלפי הסדר כולל. על כך דיברנו בעבר, ואין טעם לחזור על כך עתה, כי עדיין אין זה אקטואלי. יחד עם זאת, אני רוצה להדגיש, כי קיבלנו הבטחה לאספקת תוספת חשובה של מטוסים. זה וודאי ההישג החשוב ביותר בביקורה של ראש הממשלה. ההסכמים לא נחתמו עדיין, אך זו תוספת חשובה מאד, והיה רע מאד לולא הושגה.

איני שוכח כי לא אחר מאשר ג'ונסון, שללא ספק היה ידיד ישראל, הטיל עלינו את מה שנקרא "SUSPENSION", בנוגע לאספקת נשק. הוא לא דיבר על החרמה עצריכים היו להשליט עלינו עפ"י חוזה חתום. עוד לא קראתי את כל הסעיפים הקטנים של החוזה הפעם, יחד עם זאת, לפי דעתי, בשלב זה אשר יכול להמשך שבועות או חודשים, אנו חייבים ביוזמה, אנו חייבים במאמץ.

ראש הממשלה מנחה בארה"ב, גם בשיחות וגם בפני אמצעי התקשורת, את כל הצעדים אשר נקטנו, את ההיענות אשר נענינו ליוזמות של ארה"ב מאז מלחמת ששת הימים ועד היום, לפחות מזמן שניקסון ב"בית הלבן". לפחות בעתונות האמריקאית אשר מייחסת לה עמדות קשוחות, היא יצרה בביקורה זה תדמית של נכונות להאזין. על כן, איני מציע להגביר, כמו לא לדחות יוזמות בבוא העת. איני יודע איך יטפלו בכך, ומה תהיה תוצאת הביקור השני של איסמעיל או של ברוז'נייב. ברור שבדיה"מ לא תיתן להם לזוז בלי הדברות אתה, ובריה"מ מחזיקה במפתח חשוב של השפעה על מצרים, סוריה ועיראק. אם רוצים הסדר במזרח התיכון, אי אפשר לעשות זאת בלי הסובייטים. לכן, איני רוצה להסיק מהתוצאות הטובות של הביקור מסקנות חד-משמעיות.

השר י. גלילי:

האם במהלך הביקור התעורר הנושא הפלשתינאי שיותר ויותר מסתנן ללכסיקון של החלטות או"ם, וגם של הודעות מחמ"ד?

שנית, האם באיזה שהוא הקשר עלה נושא השטחים?

הערה:

ערה והצעה: אני צריך לומר, שדוקא על רקע המסע רב-ההישגים של ראש הממשלה, אני חש אכזבה מישמעאל (ובמקרה זה כולל חשם גם את איסמעיל וגם את חוסיין). דוקא בקשר לביקורים אלה, היה יסוד לקוות כי ישנה התחלה של פתיחות. והנה, היו שני הביקורים האלה, בתקופה שהמצרים מוכנים להבין שהאמריקאים מהווים גורם הרבה יותר רציני מאשר שיערו קודם, באיזור זה, ולא נסתמן שום דבר לגבי תזווה והתקדמות. זה עומד בסתירה מכרעת להתנבאות רבים בישראל, אשר הפליגו בהודעות ברכים, על כך שאנו מחמיצים הזדמנויות של שלום והתקדמות לקראת שלום. שני הביקורים האלה הסתיימו באכזבה מבחינת הנכונות לבוא אתנו בדברים. מדוע באכזבה? כי איני חושב, שלממשלת ישראל הנוכחית יש אוריינטציה להנציח את המצב הקיים. אין אנו מעדיפים הנצחת המצב הקיים על פני איזו שהיא

התקדמות לשלום.

אני חושב, שהיה רצוי כי בתנאים אלה תהיה איזו הודעה מדינית של ראש הממשלה בכנסת, באחת ההזדמנויות הקרובות, כי נראה לי שדוקא לקראת פעילות שעריכה להתחיל, אנו צריכים להשחזר מחדש את התביעה שלנו להסתלקות מכל דרישה להתחייבות מוקדמת מצד ישראל לנסיגה טוטאלית אל הגבול הקודם. ככל שאפשר לראות לעתיד, נראה לי שזו צריכה להיות נקודת המוצא. אילו הסתלקו גם המצרים וגם הירדנים מן התביעה הזו, אפשר שהיו נפתחות אפשרויות של דיון על שלום, והמחסום להתקדמות לקראת שלום מהווה ההתעקשות שלהם לנסיגה שלנו לגבול הקודם והתחייבותנו לנסיגה.

אני מציע לראש הממשלה לשקול אם לא רצוי, דוקא נוכח הצלחת הביקור והאכזבה נוכח ההתעקשותם החוזרת של מנהיגי ערב, למסור הודעה שלנו, שאין בה עמדות חדשות, אלא חזרה על התביעה מהם להסתלק מדרישה האולטימטיבית לנסיגה שלנו, והתחייבות מוקדמת מצדנו.

ראש הממשלה ג. מאיר:

כאשר ליחסי ארה"ב ורוסיה - אין שמץ של ספק, שלניקסון יש רצון להיות הנשיא אשר הביא שלום לעולם, וזוהי אמביציה די סימפטית. מקובל לחשוב כי אנו האיזור היחיד אשר נשאר ללא שלום. קשה להעריך מה עשנה מלחמת ויטנאם לחברה האמריקאית. זוהי אמריקה אחרת. הדבר המרגש ביותר הוא לראות בטלויזיה את החזרת השבויים מויטנאם, והדבר הנפלא הוא להוכיח שאלה אשר ישבו בשבי במשך 6-7 שנים, חוזרים כאנשים שלמים.

כאשר הייתי בארוחת ערב של הפורום ליחסים בינלאומיים, ישב על ידי דילן, אמרתי לו: נפלא לראותם, והוא אמר לי: תדעי לך, שאחרי הנסיון המר שהיה לנו עם השבויים בקוריאה, הבחורים האלה עברו הכשרה מיוחדת, אשר כללה כל מיני עינויים, כדי להכיןם לאפשרות של שבייה. כל אחד מהם

אשר חזר אמר: תודה לנשיא ותתי אמריקה, אנו גאים על שהיה לנו חלק בכך.

ניקסון רוצה להרשם בהיסטוריה כנשיא שעם גמר הקדנציה שלו, הושג השלום בעולם והוא מחשיב מאד את היחסים עם בריה"מ ועם סין. אבל בניגוד לחבריו האירופאיים, הוא מפוכח ואינו רואה את הקומוניסטים כפרטנרים, שבאמת אפשר לסמוך עליהם. הוא נוקט במדיניות של "כבדהו וחשדהו". הוא מפוכח מאד, אך רוצה מאד בשלום, וגם הרוסים כנראה רואים בכך דבר חשוב.

יש כל מיני שמועות על הצעות מרחיקות לכת מצד הרוסים, ואין ספק שבישיבת הפיסגה עם ברוז'נייב יהיה מקום מכובד לענין המזרח התיכון, ואני רוצה לומר לשד ורהפטיג: הייתי מאד רוצה לומר כמותך, אין דאגה. לי יש דאגה. אני מקוה שלא יהיה לחץ עלינו, שלא יהיה לחץ ברוטאלי, אך לא תהיה זו אמת אם אומר, אין מה לדאוג. יש מה לדאוג. קודם כל, אי אפשר לדרוש מהאמריקאים (ואת זאת אני אומרת משום שהדבר נאמר או נרמז לי) כי יהיו מרוצים מהניתוק מהעולם הערבי, בין אם מדובר בנפט ובין אם אין מדובר בנפט.

במאמר מוסגר, אני רוצה להגיד: האמריקאים מודאגים משני דברים: (א) מענין הנפט; (ב) דבר שבכלל אינו שייך לישראל, והוא הסכומים המאיימים הנמצאים בידי הערבים. קראתי רשימה ב"וול-סטריט ז'ורנל" על הכסף הנמצא בידיהם. אפשר לקבל דכאון. בעל המאמר עשה חשבון, כי עד שנות השמונים יהיו בידיהם 227 ביליון דולר, ומה הם עושים לפיתוח ארצותיהם? כמה כסף הם מוציאים על כך? ישבתי עם עתונאים שאמרו לי, כי אם הערבים רוצים, הם יכולים לקנות הכל. שאלתי: אתם תיתנו? אמריקה תיתן להמכר? הם אומרים: הערבים יכולים לקנות הכל על שם ולא על שם. הם יכולים לקנות את כל מניותיהן של החברות באמריקה. ישנו אצל האמריקאים איזה סיוט. כתוב ב"וול-סטריט ז'ורנל" ובעתונים אחרים, כי הכסף הערבי הוא אשר לוחץ על הדולר. אך זה אינו שייך לישראל. אי אפשר לדרוש מהאמריקאים שלא ירצו להיות במצרים, בסוריה או בכל מקום אחר, והם אינם מוכנים להשלים עם כך, שחלק זה של העולם בידי הרוסים. עיראק בידי הרוסים. יש לנו מול, שיש לנו שותפים לדאגה זו. יש גם ירדן, אך ישנה גם איראן, ולאיראן יש

מעלה - יש לה נפט. לו היה לנו נפט, היה מצבנו קצת אחר.

שד האוצר פ. ספיר:

היינו משגעים את העולם.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אנחנו משגעים את העולם גם כך. אין לאמריקאים רושם, שאנו יושבים בידיים שלובות ואיננו עושים דבר בשטחים. אמר לי אחד מהפרשנים באמריקה, שהיה בשארם-א-שייך, כי ראה שאנו בונים שם עיר. אמרתי, כאשר זה היה בידי המצרים, לא עשו שם כלום. סימן שהמקום לא היה נחוץ להם, אלא לצורך העמדת התחתים נגד אניותינו.

אני מציעה, שזהיה לנו גם קצת דאגה. אי אפשר לדרוש מניקסון שנוסף למה שעשה, יעשה עוד. כאשר ועדת החוץ של בית הנבחרים שאלה אותי אם אני מרוצה מההבטחות של הנשיא, אמרתי: אין לנו טענות. כל מה שהבטיח, קיים. זו האמת, אך אי אפשר לדרוש ממנו שיותר על האינטרסים של ארה"ב.

איני מציעה כי נחיה בבהלה, ובוודאי לא שננקוט ביוזמות. נשמעות אצלנו הכרזות מטורפות, והיו בין העתונאים שם גם כאלה, שאינם הידידים הגדולים ביותר שלנו והעוקצנות, במידה שהיתה, היתה מצד יהודים, לאו דוקא כאלה אשר כותבים בעתונים יהודיים. אך איש מהם לא הציע: תקומו ותלכו הביתה. אני מוכרחה להגיד, גם לא שמעתי עד כמה שזכור לי, כי מישו הציע שלמען שלום, נזוז לגבולות 1967. במידה והיו כלפינו טענות, הן היו על כך, שאיננו מוכנים לזוז לשום מקום.

פתחתי בכך שברכתי את הנשיא על מדיניותו, שישראל חזקה זו הערובה הטובה ביותר, אחרת לא היתה נמשכת הפסקת האש כפי שנמשכה. אמרתי כי הכוח שלנו מושג עפ"י הסיסמה האמריקאית: "DO IT YOURSELF". לאור הלקח של ויטנאם, איננו רוצים ואיננו דורשים אף חייל אחד. אי אפשר לזלזל בכך: באה מדינה קטנטונת...

שר הבטחון מ. דיין:

לא צריך להגזים.

ראש הממשלה ג. מאיר:

ועומדת לבדה - ויכולה. כאשר אמר לי ריצ'רדסון, כי אנו יכולים לנצח את כל צבאות ערב עם מה שיש לנו, אמרתי: עכשו אני מבינה כמה צדקתי כאשר אמרתי לטייסים בעת ביקורי בבסיס של חיל האוויר: אתם אשמים בכך שאיננו מקבלים מטוסים. אתם כל כך טובים, עושים שגם בלי מטוסים אתם יכולים לטוס. ישנה הערכה פנטסטית ליכולת שלנו. יכול להיות שיש מי שמאמין כי אנו יוצאים לכבוש את כל המזרח התיכון. סיפרתי כי דוקא בפריז מישו הצג אותי כ-"PRIME MINISTER OF THE MIDDLE-EAST".

אין ספק, שתהיינה יוזמות. הדבר היחיד שאני מתפללת אליו הוא, שניקסון יקיים גם את ההבטחה הזו, שלא יעשה את העיסקה הזו ויעמידנו בפני עובדה מוגמרת. אך יש מקום לדאגה בדרך הטבע, ולא משום שמישהו אמר משהו. רוג'רס צלצל ללונדון לאחר אסון המטוס, כדי להבטיח שאיסמעיל יבוא. בעביל ה"סטייט דיפרטמנט" זה דבר עצום, שמצרים באה אל אמריקה, לאחר כל הגידופים. אין ספק, שהדבר העיקרי שאיסמעיל רוצה הוא, שתוקטן העזרה האמריקאית המוגשת לנו. היות וישראל חזקה יכולה לעמוד על שלה, צריך להתלישה. לכך האמריקאים אינם נוטים, בכל אופן לא הנשיא.

מאד הייתי מזהירה את חשד ורהפטיג, לא לצפות לרגיעה מדינית למשך 5-6 חשנים הבאות. הלוואי והייתי יכולה להאמין בכך. אני מרגישה עוד פעם, ואני אומרת זאת לא משום שהיתה חביעה איזו שהיא אלינו, אך יהיה זה בלתי אחראי מצדי אם אעשה את הרושם שאין מה לדאוג. מוטב לדאוג, ולהיות אחר כך מאוכזבת לטובה, מאשר חלילה להיפך. אני איני יודעת אם קיסינג'ר יטפל בעניין שלנו. יש כל מיני ספקולציות, ואין לנו מושג, אך לא חשוב אם הוא יבוא, או מישאו אחר יבוא. אני לא מתארת לי שלא ייעשה מאמץ על ידי הממשל הזה, לנסות להגיע להסדר בינינו לבין הערבים. אני בכל אופן חזרתי עוד פעם בפני הנשיא על כל הויתורים שאנו מוכנים לעשות כדי להגיע להסדר חלקי, ולא היתה חביעה: אולי תעשו עוד דבר.

העניין הפוליטי לא עלה ואף עניין השטחים לא עלה, וכפי שאמרתי, איש לא דרש מאתנו לחזור לגבול הקודם.

חשד י. גלילי:

אתה שומע חזני, לא החזירו את יהודה ושומרון.

שר הסעד מ. חזני:

זה אינו סותר את הצורך להחיש היאחזויות.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אם יש צורך לעשות דברים, אפשר לעשותם לפני או אחרי נסיעתי. אני מזהירה אתכם, לא לחשוב שאין מחשבה כזו. הכל שמעתי עלינו, רק לא שמעתי שאין אנו עושים מספיק, ואם יש למישהו הצעות - בבקשה.

שר הסעד מ. חזני :

יש הצעות - למשל, שיכון לעולים בקרית-ארבע

ודרומית לחברון.

השר י. גלילי :

האם הפגישה עם ניקסון היתה לפני ועידת המפר"ל

או אחריה?

ראש הממשלה ג. מאיר :

באותם ימים, אך הוא לא דיבר אתי על כך. אני מפקדת - ואין זה מהיום ואין זה קשור בנסיעה - כי יכול להיות שנעמוד בפני קשיים מבחון. אך יש לי הרושם, שיש בארץ אישים וחוגים שכמעט מפלסים את הדרך לכך. אדרבא - איפה הלחץ?

ישבתי עם עתונאים ישראלים בארה"ב, היה שם עתונאי אשר שאל אם באמת לא היה שום לחץ. אתרי שאמרתי לו כי לא היה כל לחץ, שאלתי אותו לשמו. היה זה קפליוק, ואז אמרתי: אה... זהו קפליוק מ"פיגרו פה - פיגרו שם". שאלתי אותו לאחר מכן איך יכול עתונאי ישראלי לכתוב כך ב"לה-מונד", והוא אמר: מה יש? בארץ אני כותב על ענינים יהודיים וב"לה-מונד" על עניני ערכים. דרך אגב, "הארץ" הוא העתון היחיד, שאין לו שם כתב ישראלי. הוא משתמש בשדותיהם של רוטנשטיין ופניבשי, שאינם ישראלים. ל"דבר", ל"ידיעות אחרונות" ול"מעריב" יש עתונאים ישראלים. ל"הארץ" המסכן אין והוא מוכרח להשתמש באמריקאים. גם רוטנשטיין שאל אם אין לחץ. אך גם בישראל שואלים: ילחצו? לוחצים? מדוע אין לוחצים?

לי היתה תיזה, שלמעשה אנו ותרנים, כי תמיד אמרנו כן, והערבים אמרו לא. ב-1947 ובכל השנים עד עכשו, אנו היינו הותרנים. אנו היינו בעד הסדר חלקי, והערבים אמרו לא, ומשא ומתן בוודאי שלא.

אני מודה על הדברים הטובים אשר נאמרו, ורוצה להוסיף לומר, כי הדבר המוכן מאליו הוא, כי במידה שישאל עומדת, יש אליה דרך ארץ, ואפילו בין המתנגדים. אי אפשר לסתור את העובדה שהיא יודעת לעמוד.

רבין איננו כאן, אך אי אפשר לעבור לסדר היום על חמש שנות שרות שלו, ואמרתי זאת גם לרבין. היו נקודות, אשר גרמו לרוגז, התרגשות וויכוח, זה לחוד, אך זה היה שרות מפואר וזה נשמע מכל הצדדים.

דרך אגב, הרכילות הזו, מריטת העצבים הזו, בשעה שדוקא הפעם לא היה ויכוח קל ביותר בין רבין לביני, על שום דבר. אך יש עתונאים, שאינם יכולים לשאת זאת. מוכרח להיות איזה דבר.

שר האוצר פ. ספיר:

הם עושים את רצון אדונם.

ראש הממשלה ג. מאיר:

מה שמדכא הוא, שגם עתונאים זרים שואלים, מה נעשה אצלכם, ואין סודות בכלל. גם מחמ"ד מקבלת כל יום מברק ובו סקירת העתונות בארץ. גם סיסקו מקבל זאת, והוא יודע מה כותבים "מעריב", "הארץ" ו"דבר", וזה מביש ומדכא, לא רק העובדות אלא גם כל מיני קטעי רכילות. הדברים מגיעים לידי כך, שאף אין מחכים עד אשר יחזור האדם הביתה משליחותו המדינית.

אני לא אצה להודעות בכנסת, אך אני מוכנה לחשוב על כך. אם הדבר יביא תועלת, אדבר. אך אני רוצה לסכם, שלא היה כל לחץ, לא רמז ללחץ, אפילו לא במחמ"ד, ואצל הנשיא בוודאי לא. יחד עם זאת, אנו צריכים להיות מוכנים לא להיות מופתעים, אם כעבור חודשים אחדים ירצו לדבר אתנו על תכל'ס. שמעתי כי איסמעיל יחזור, אך אין זה אומר כי הובטח לו משהו. יכול להיות שכן, אך לא הרגשתי בכך. אני מתארת לי כי הואיל וסאדאת הגיע למסקנה כי מלחמה לא, הוא מנסה דרכים אחרות. הוא מנסה עם הרוסים, וכנראה שהגיע למסקנה שהם בלבד אינם יכולים לעזור לו, לכן הוא מנסה את מזלו עם האמריקאים. יכול להיות שגם אנו היינו עושים כך. מה ייצא מכך, איני יכולה לדעת.

אני מבקשת מכם עוד פעם, בענייני רכש, הישיבה היא של ועדת חשדים לענייני בטחון. אני מבקשת: לא שמות, לא ציטוטים, ולמען השם - לא שמו של קיסינג'ר, אלא אם אנו רוצים לעשות לו רע, וזה אינו מגיע לו. גם לא את שמו של איסמעיל.

ה י ש י ב ה נ נ ע ל ת